

**THE IV INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE
DEDICATED
TO THE 150th ANNIVERSARY OF
NARIMAN NARIMANOV**

**DIALOGUE OF CULTURES
IN THE
MODERN WORLD**

25-26 May, 2020

Batumi, Georgia

Dialogue of Cultures in the Modern World, Batumi, 25-26 May

**THE IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
DEDICATED
TO THE 150th ANNIVERSARY OF NARIMAN NARIMANOV**

*Dialogue of Cultures in
the Modern World*

25-26 May, 2020

Batumi, Georgia

Editor-in-Chief:

CONTEMPORARY AZERBAIJANI PAINTING: ASIF AZERELLI'S CREATIVITY

Emil Agayev

Azerbaijan State Academy of Fine Arts

Emilaghayev93@mail.ru

Abstract. The development of modern Azerbaijani painting has historical roots. Our fine art, which is developing from time to time, has entered a new stage today. We must emphasize the name of the honored artist Asif Azerelli, who lived our national traditions and historical places, especially Karabakh. The artist's creativity is rich. Distinguished by his patriotic spirit, the artist is committed to national traditions. There are lyrics in his landscapes. His portraits are dedicated to historical, literary and public figures. In his still lifes, examples of material culture have been compared with our history. The landscapes, history and tragedy of Karabakh should be especially emphasized in the artist's work. He is also a patriotic artist. The legendary description of Shusha, considered the crown of Karabakh, takes us to those places once again. This article examines the role of Asif Azerelli in the development of modern Azerbaijani painting.

Key words. Asif Azerelli, Azerbaijan, painting, Karabakh, Baku, genre

MÜASİR AZƏRBAYCAN RƏNGKARLIĞI: ASİF AZƏRELLİ YARADICILIĞI

Emil Ağayev Raul oğlu

Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası

Emilaghayev93@mail.ru

Xülasə. Müasir Azərbaycan rəngkarlığının inkişafı tarixi köklərə malikdir. Zaman-zaman inkişaf edən təsviri incəsənətimiz indiki dövrdə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Yaradıcılığında milli ənənələri, tarixi yerlərimizi, xüsusilə Qarabağımızı yaşadan əməkdar rəssam Asif Azərellinin adını xüsusilə vurğulamalıyıq. Rəssamın yaradıcılığı zənginliyi ilə seçilir. Vətənpərvər ruhu ilə seçilən sənətkar milli ənənələrə sadıqdır. Onun mənzərələrində

lirika duyulur. Portretləri isə tarixi, ədəbi, ictimai şəxsiyyətlərə həsr edilmişdir. Natülmortlarında maddi mədəniyyət nümunələri, tariximiz ilə qarşılaşdırılmışdır. Rəssamın yaradıcılığında Qarabağ mənzərələri, tarixi, faciəsi xüsusilə vurğulanmalıdır. O həm də vətənpərvər ruhlu sənətkardır. Qarabağın tacı hesab edilən Şuşanın əfsanəvi təsviri bizi bir daha o yerlərə aparır. Bu məqalədə Asif Azərellinin müasir Azərbaycan rəngkarlığının inkişafında rolu araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Asif Azərelli, Azərbaycan, rəngkarlıq, Qarabağ, Bakı, janr

Giriş. Azərbaycan rəngkarlığı zaman-zaman inkişaf edərək, müasir dövrdə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. İndiki zamanda baş verən “yeniliklərə” baxmayaraq, bəzi rəssamlarımız hələ də milli ənənələrimizə sadıqdırlar. Belə sənətkarlar sırasında əməkdar rəssam Asif Azərellinin (Rzayev) adını xüsusilə vurğulamalıyıq.

Asif Azərelli yaradıcılığının formalaşması. Asif Hüseyn oğlu Azərelli (Rzayev) 1946-cı ildə Bərdə rayonunun Uğurbəyli kəndində anadan olmuşdur. Rəssamın əslisi isə Şərur rayonunun Qarxun (indiki Qaraxun) kəndindəndir. Babası həmin bu kəndin tanınmış bəylərindən biri olmuşdur, bolşeviklər babasını gülləyəndən sonra, atası ailəsini də götürüb Uğurbəyli kəndinə gedir. Balaca Asifin rəssamlığa meyili orta məktəbdə oxuyarkən üzə çıxır, hətta atası bazara gedəndə hər hansı tanınmış rəssamın əsərinin reprodüksiyasını alardı. Gənc rəssam daha sonra təhsilini Əzim Əzimzadə adına Dövlət Rəssamlıq məktəbində alaraq, 1971-ci ildə tanınmış qrafika ustası Əliqası Məmmədovun sinfini bitirir.

1974-cü ildə Tbilisi Rəssamlıq Akademiyasına daxil olur. Rəssam burada Gürcüstanın tanınmış sənətkarları olan Korneli Sanadze, Uça Çaparidzedən sənətin incəliklərini öyrənir. Sonra isə axtarışlarla dolu yaradıcılıq çağları başlanıb. 1976-cı ildə qarışıq texnikada işlədiyi “Qələbə” əsəri SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının və SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin diplomuna layiq görülmüşdür. Tbilisi Rəssamlıq Akademiyasını bitirən zaman diplom işini dövlət imtahan komissiyasına təqdim edəndə salona toplananların çöhrələrinə hopmuş heyrəti, sevinci, təəccübü hiss etməmək qeyri-mümkün idi. Sənət yollarında ilkin addımlarını atan gənc rəssam müdafiyyəyə bir əsər əvəzinə beş bitkin kompozisiyalı tablo təqdim etmişdir. Bu da akademiyanın tarixində görünməmiş hadisə idi.

Asif diplom işini əsrin nəhəng tikintisi olan Baykal-Amur magistratının inşaatçılarna həsr etmişdir. Təsvir materialı toplamaq üçün o, iki aya yaxın tikintidə baş verən hadisələri izləmişdir. Bu yerlərin bənzərsiz təbiətini, şəhər, qəsəbələrdə qurub-yaradan gəncləri öz gözləriylə görmüşdür. Geoloqlara qoşulub onların ekspedisiyalarında iştirak etmiş, axtarışların şahidi olmuşdur. Saatlarla gərgin iş prosesini, eyni zamanda inşaatçıların bütün qayğılarını izləmişdir.

Dövlət imtahan komissiyasına təqdim olunan “Mahnı”, “Baykal-Amur magistratının adı günü”, “İlk görüş”, “Sevinc”, “İstirahət günü” əsərlərindən ibarət silsiləsinin əsas müsbət cəhəti odur ki, beş kompozisiyanın heç birində rəssam təkrarçılığa yol verməmişdir. Dinamikliyi ilə seçilən bu tabloların hər birinin özünəməxsus ideyası, rəng və bədii həlli vardır. Günün xronikasını yox, onda qərar tutan əbədiyaşar hissləri bütün tərəvəti ilə tamaşaçılara çatdırmaq arzusu bu əsərlərin əsas qayəsini təşkil edir. Ən əsası isə bu silsilədə sözün əsl mənasında gənclik ruhu duyulurdu. A.Rzayevin həmin əsərləri 1981-ci ildə Bakıda təşkil olunmuş diplom əsərlərinin XX ümumittifaq sərgisində uğurla nümayiş etdirilmiş, haqqında mətbuat səhifələrində xoş sözlər yazılmışdır.

Rəssamın “Qarabağlı qoca” əsəri (1982) onu ilk tanıdan əsər kimi yaradıcılığında mühüm yer tutur. 1980-ci ildə Tbilisi rəssamlıq akademiyasının son kursunda oxuyarkən, evə

istirahətə gələn gənc tələbə öz qardaşı ilə Bərdədə “Qılınclı qarpız” sortu yetişdirməklə məşhur olan bir qocanın qonağı olurlar. Gecə qocanın yatmasını eskiz kimi işləyən gənc rəssam, daha sonra bitkin kompozisiya kimi əsərini tamamlayır. Rəssam əsərdə obraza diqqət yetirərək, məkan prinsipi ilə bitirmişdi. Təbiət və insanın vəhdəti üzərində qurulmuş kompozisiyada, arxa fonda kəndin ümumi mənzərəsi yaradılmışdı. 1982-ci illərdə “Qarabağlı qoca” əsəri Bakıda sərgidə iştirak edərək, özü haqqında müsbət fikirlər yaradır. Hətta sərgidə iştirak edən xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev əsəri yüksək qiymətləndirərək, Asif Azərellini indiki Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinə müəllim kimi işləməyə dəvət etmişdi. Daha sonra bu əsər 1984-85-ci illərdə SSRİ-də keçirilən Ümumittifaq sərgisində iştirak edir, lakin ermənilərin sərgidə görərək səs-küy yaratmalarına baxmayaraq, münisflər heyəti bu kompozisiyanın yüksək dəyərinə görə sərgidə nümayiş etdirilməsinə icazə verirlər.

“Qarabağlı qoca” əsərində hər şey, ən başlıcası isə dünənlə bu gün qarşı-qarşıya, göz-gözə dayanır. Mənəvi təmizlik bu “gözəgörünməz təmasın” meyarına çevrilib. Qocanın aydın, açıq baxışları tamaşaçıya zillənmişdir. Burada yalnız bir şey qalanlarını üstələyir. Dünyagörmüş qocanın çöhrəsində torpağa sədaqətlə xidmət etdiyi üçün qürur hissi duyulur. Rəssam tərəfindən onun istirahəti üçün seçilən məkanın da hardasa rəmzi mənası vardır. Qoca sadəcə olaraq uzanmamış, rəssamın uğurlu tapıntısı olan “kürsü”də torpağın üzərində əzəmətlə yüksəlir və bütün tablону tutur. Mənəvi təmizliyin simvoluna dönən bu obraz həm də monolitliyi, bütövlüyü ilə, güclü plastik konturu ilə seçilir.

Asifin kompozisiyanı tamamlayan detalları isə etnoqrafik cəhətdən inandırıcı və millidir. Bu detallar vasitəsilə epik-fəlsəfi lövhəni tamamlayan maddi nümunələr kimi etmişdir.

Yaradıcılığının erkən mərhələsinin uğurlu əsərlərindən biri də “Qoca pəhləvan nəvələri ilə” insanda sevinc hissləri oyadır. İri gövdəli bir ağacın kölgəsindəki masanın arxasında bıqburma, cüssəli bir qoca və iki uşaq təsvir olunmuşdur. Baba öz nəvələrinə güclərini sınağa öyrədir. Uşaqlar qollarını masanın üstündə çarpazlayaraq bir-birinə güc gəlməyə çalışırlar. Əvvəllər kəndin, obanın birinci pəhləvanı olan bu nurani qoca maraqla, xüsusi emosiyanaillə nəvələrinin mübarizəsini izləyir. Üzünün ifadəsindən görünür ki, o, balacaların yarışından həzz alır, onları özünün layiqli davamçıları kimi görmək istəyir. Yerdəki ağır çəki daşları da hardasa rəmzi məna daşıyır. Bir tərəfdən qoca pəhləvanın sönməkdə olan şən-şöhrətinin işartısı kimi, digər tərəfdən isə bunların yaxın gələcəkdə layiqli əllərdə olacağı kimi qəbul edilir.

Asif Azərelli yaradıcılığında natürmort janrı. Asif Azərelli yaradıcılığına nəzər yetirsək mühüm yer tutan janrlardan biri də natürmortdur. Bir-birindən maraqlı əsərlərində maddi-mədəniyyət nümunələrinin əksini, təbiətimizin bizə bəxş etdiyi gözəllikləri real, dəqiq canlandırmışdır. Xalça nümunələrimiz, güllər, meyvələr yaradıcılığında həm müstəqil bir əsər, həm də xalqımızın tarixi simvolları kimi nəzərdən keçirilir.

2005-ci ilə “Xarı bülbül” əsərini tənha öz doğma yurdu üçün darıxaraq simvolik şəkildə pəncərə önündə təsvir etmişdir. Şuşa dağlarında xarıbülbül adlanan qeyri-adi bir gözəl gül yetişir. Əsas tarixi məskəni Cıdır düzü olan Xarı bülbül Qızıl qaya deyilən yerdə daha çox yayılıbmış. Gülə bu ad bəzəkli bülbülə bənzədiyinə görə verilib. “Xar” sözü mənasına görə “tikanlı bülbül” deməkdir. Xarı bülbülün digər bir məşhur adı Qafqaz Qaş Səhləbidir.

Asif Azərelli yaradıcılığında çiçəklərin xüsusilə yasəmən gülünün təsviri mühüm yer tutur.”Yasəmən”(2000), “Təravətli yasəmən” (2010), “Yasəmən vazada” (2016) əsərlərində dünyanın əsasən tropik və subtropik bölgələrində yetişən bəyaz, bəzən qırmızı və ya sarı rəngli ləçəklərə sahib xoş ətirli bitki, gülün rənglər vasitəsilə təravətini hiss edə bilərik.

Qarabağın maddi mədəniyyət nümunələri rəssamın yaradıcılığında əsas ideya kimi indiki dövrümüzdə qədər qalmaqdadır. “Qarabağ atı və çiçəklər” (2017) əsərində divardan asılan

çərçivənin içində XVII-XVIII əsrlərdə Qarabağ xanlığında geniş yayılan atın təsviri verilmişdir. Qarabağ atları Asiya və Qafqazda ən qədim at cinsi hesab edilir. Qarabağ atının əsas yayıldığı məkan Azərbaycan Qarabağ zonası olmuşdur. Ən yaxşı atlar Şuşa, Ağdam və bu rayonlara yaxın ərazilərdə yayılmışdır.

Həmçinin çərçivənin içərisində memarlıq abidəmiz Əsgəran qalasının da əzəmətliliyini görə bilərik. Azərbaycanda cəmiyyətdə daha çox "Əsgəran qalası" adı ilə tanınan bu səddi XVIII əsrdə Pənahəli xan öz xanlığının əsasən şərq sərhədində tikdirmişdi. Dərbənd səddi Şirvanın şimal qapısı hesab edilirdisə, Əsgəran səddi də Qarabağ xanlığının şərq qapısı idi. Qalanın salınması Qarabağ xanlığının yüksəliş dövrü əlaqələndirilib, Qarqar çay vadisini qapayaraq yalnız çay tərəfdən çox kiçik olan keçid yaratmaq məqsədini güdürdü. Əsgəran qalası çayın hər iki sahili boyunca sağ və sol hissələrində inşa edilmişdir. Qalanın sağ sahil (şərqi) istehkamı bürclərlə möhkəmləndirilmiş, ikiqat möhkəm daş divarlarından ibarətdir. Rəssam tərəfindən çərçivənin önündə təsvir edilən rəngli çiçəkləri isə Qarabağdan toplanmışdır.

"Qarabağ atı və xarı bülbül" (2018) adlı natürmortunda Qarabağın simvolları canlandırılmışdır. "Əsərin içində əsər" prinsipi rəssamın yaradıcılığına, xüsusən də natürmortlarına xarakterik xüsusiyyətdir. Masanın üstündə çərçivədə Qarabağ gənci öz atı ilə, qarşısında isə xarı bülbül və Qarabağ xalçası təsvir edilmişdir. Işıq-kölgə, xalçanın üzərində blik və rənglərin ritmik təkrarlanması, bütövlükdə tamaşaçının gözü qarşısında böyük bir mədəniyyətə malik xalqın tarixini canlandırır.

Asif Azərli yaradıcılığında milli vətənpərvərlik motivləri. Müstəqillik dövrü Azərbaycan təsviri sənətindən söz açarkən həmin dövr üçün rəssamların yaradıcılığında yeni və gözlənilməz - Qarabağ mövzusunun yer aldığını xüsusilə vurğulamalıyıq. Əgər bir tərəfdən ölkənin yenidən müstəqillik qazanması xalqın sevincinə səbəb olmuşdusa, digər tərəfdən mənfur düşmənlərin Qarabağ torpaqlarına göz dikməsi və onun bir hissəsini işğal etməsi xalqımızın qəm-kədərinə səbəb oldu. Həmin dövrdən başlayaraq demək olar ki, hər kəs yüksək əzm və mübarizə ruhu nümayiş etdirirdi, adi insanlarla yanaşı yaradıcı insanlar da bu hadisəyə biganə qalmadılar. Belə ki, əgər sənətdə əsgərlərimiz silahla düşmən qarşısında əzmlə vuruşurdusa, rəssam və heykəltaraşlarımız da öz fırçası, tişəsi ilə mübarizə aparırdılar. Təsviri sənət ustalarımız işğal altında qalan torpaqlarımızda baş verən faciələrlə bərabər, oranın mənzərə və tarixi abidələrini də vətənpərvər ruhu ilə gələcək nəsillərə çatdırırlar.

Müasir Azərbaycan təsviri sənətində Qarabağ mövzusundan söhbət gedirsə, mütləq Əməkdar rəssam Asif Azərliyə də qeyd etməliyik. Sənətkarın bir-birindən maraqlı tabloları onun adını birincilər sırasında çəkməyə əsas verir. Torpağını sevən rəssam, yaradıcılığında milli vətənpərvərlik motivləri ilə bunu dəfələrlə sübut edir. Onun "Azərli" təxəllüsü də buna bariz nümunədir.

Onun "Belə də haqsızlıq olar?" əsəri sözün əsl mənasında bir xalqa qarşı edilən haqsızlıqdan bəhs edir. Kompozisiyanın süjetini Qarabağda baş verən hadisələr, xalqımıza qarşı edilən etnik-mədəni təmizləmənin nəticələri təşkil edir. Əsərdə düşmən əsgərin ayaqlarının iri formada təsviri tamaşaçıda nifrət hissi oyadır. Belə ki, mədəni sərvətimiz xalça, tar, kamança, xalça düşmənin ayaqları altında məhv edilir. *Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2008-ci il mayın 8-dən başlayan "Xocalıya ədalət" beynəlxalq kompaniyası çərçivəsində dövlət qurumları, gənclər təşkilatları və ali təhsil müəssisələrində Xocalı soyqırımına həsr olunan təqdimatlar təşkil edilir. Kampaniya qlobal səviyyədə fəaliyyət göstərmək və öz müraciətlərini çatdırmaq üçün müxtəlif kommunikasiya vasitələri və resurslarından, o cümlədən media, internet və canlı tədbirlərdən fəal şəkildə istifadə edir. Leyla Əliyevanın rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondunun keçirdiyi Xocalıya həsr edilən birinci*

Respublika müsabiqəsinin qalibi olmuş “Belə də haqsızlıq olar?” əsəri öz kompozisiya xüsusiyyətləri ilə tamaşaçının diqqətini çəkir.

Həyəcan təbili ilə seçilən “Sos” (2015) qrafika əsərində Azərbaycanın dilbər guşəsi olan Qarabağ və onun tarixi abidələri düşmən tərəfindən hədəf seçilmişdir. Etnik təmizləmə siyasətini həyata keçirən ermənilər bu torpaqların özlərinə məxsus olmağını sübut etmək üçün əllərindən gələni edirlər.

“Şuşalı cavanlar” mövzusunun bir neçə dəfə fərqli formalarda təqdim etmişdir. Cavanların özlərinə qılınç seçməsi, dəmirçinin yanında öz silahlarını itilməsi, hər zaman vətənlərinin müdafiəsinə hazır olmalarını sübut edir. Digər bir kompozisiyada isə Şuşalı cavanlar ilə vətənin keşiyində dayanan əsgər vətənpərvər ruhlu əsərin daxili təsir gücünü artırır.

“Vətən keşiyində” (2010) kompozisiyasında dövlətin sərhədlərini qoruyan əsgərlərimiz cəsurluqları ilə seçilirlər. Digər bir “Əsgər ezamiyyətdə” əsərində isə rəssam əsgərin öz evində qarşılanma anını çatdırır. Əsgərin qarmonda ifası uşaqların sevincinə səbəb olur. Mimika, jestlər, təbiətin rəngarəng abu-havası, vətənin gözəlliyinin də təsviri rəssamın bir daha vətənpərvər ruhlu olmasının göstəricisidir. Əməkdar rəssamın sözügedən tabloları Azərbaycan Respublikası Dövlət Sərhəd xidmətinin keçirdiyi müsabiqədə qalib olmuşdur.

Asif Azərilli yaradıcılığında portret janrı. Təşəkkülü çox qədimlərdən başlayan portret janrı öz dövrünün görkəmli şəxsiyyətlərinin obrazlarının bizim günlərə gəlib çıxmasında mühüm rol oynamışdır. Portretin Azərbaycan miniatürlərindən başlanan inkişafı sonrakı mərhələlərdə yaranan yeni üslub və cərəyanların əyaniləşməsi kontekstində bədii ifadə baxımından kifayət qədər rəngarəng estetik tutum almışdır. XX əsr portret janrının inkişafında xüsusilə seçilir. Bu mənada yaradıcılığında müxtəlif tarixi-siyasi-ədəbi şəxsiyyətlərin obrazları yer alan Asif Azərillinin portret irsi müasir təsviri sənətimizdə də mühüm yer tutur.

“Hophopnaməsi” ilə ədəbiyyatımızda dərin iz salmış dahi söz xiridarı Mirzə Ələkbər Sabirin əsərləri və obrazı daima təsviri sənətdə aktual mövzu olmuşdur. Biz müxtəlif dövrlərdə Ə.Əzimzadə, Ə.Rzaquliyev, A.Cəfərov, A.Hüseynov və bir çox rəssamların yaradıcılığında dahi şairimizə fərqli yanaşmalar görmüşük. Asif Azərilli 1984-cü çəkdiyi Sabir obrazı ikonografik dəqiqliyi ilə diqqəti cəlb edir. Kompozisiyada dahi mütəfəkkir düşüncəli tərzdə, dövründə baş verən hadisələrə qarşı etiraz etiraz edən vəziyyətdə təsvir olunmuşdur. Əlindəki məşhur əsəri, geyimi və üzündəki qəmginlik, sanki zamanının özbaşınalıqlarına qarşı mübarizə aparmaq hissləri obrazın varlığında cəmlənmişdir. Abşeronun qədim neft məkanlarından sayılan Balaxanı mədənləri, kənd mənzərəsi, əsərin ümumi süjet həllində həmin illərin məkanı və insanların psixologiyasında gərginlik duyulmaqdadır. Sadiq Şərizadənin 1961-ci ildə “M.Ə.Sabir Balaxanı”, Tahir Salahovun 1962-ci ildə “Mirzə Ələkbər Sabir” əsərlərinə xas olan xüsusiyyətləri bu kompozisiyada görə bilərik.

Təsviri sənətimizin inkişafının müasir mərhələsində ən aktual obraz Azərbaycanın görkəmli siyasi və ictimai xadimi, ümummillə lider Heydər Əliyevə həsr edilən bir-birindən maraqlı əsərlərdir. Rəssamlarımız dahi liderə həsr etdiyi portretlərdə fərqli yanaşmaları ilə yadda qalmışlar. Əməkdar rəssam Asif Azərilli yaradıcılığında Müasir Azərbaycan Respublikasının qurucusu Heydər Əliyevin tarixi-ikonografiyasına bir neçə dəfə müraciət etmişdir. “Heydər Əliyev Naxçıvanda” (2010) əsərində dahi şəxsiyyətin fəaliyyətinin əsas mərkəzi olan doğma torpağının tarixiliyinin çatdırılmasıdır. Rəssam kompozisiyada xalqın xoşbəxt gələcəyi uğrunda çalışan lider obrazını təsvir etmişdir. Müdrik şəxsiyyət öz iş otağında əyləşərək, tamaşaçıya baxan gülürüz, ifadəli baxışları ilə seçilir. Arxa fonda açılan pəncərədə isə məşhur memar Əcəminin “Möminə Xatun” türbəsinin təsviri kompozisiyada “quruculuq” anlayışına bitkin xarakter gətirir.

2016-ci ildə rəssam bu mövzuya fərqli formada müraciət edir. Hərbi geyimdə, gənclik çağlarında, qızılı rəngin geniş istifadə edildiyi əsərdə, lirik baxışlarıyla seçilən obrazı görə bilərik. Təntənəli portret janrının ənənəvi təsvir metodlarından istifadə edən rəssam, obrazın daxili psixoloji aləminin çatdırılmasına çalışmışdır.

Asif Azərilli yaradıcılığında Mehriban Əliyeva, Leyla Əliyeva, Xoşbəxt Yusifzadə və digər ictimai-elm xadimlərinin də portretlərini işləmişdir.

Asif Azərilli yaradıcılığında mənzərə janrı. Müasir Azərbaycan rəngkarlığında mənzərə janrının inkişafında rəssamın əsərlərinin mühüm rolunu qeyd etməliyik.

“Göyçayda nar bayramı” (2015) adlı çoxfıqurlu kompozisiyada insanların rəqs edərək, məşhur “Nar bayramı”nı qeyd etmələri təsvir olunub. Ön planda isə narla dolu səbətlərdə körpələrin təsviri tamaşaçının diqqətini cəlb edərək, yüksək abu-hava yaradır. Rənglərin ritmik təkrarlanaraq, məkanda yaratdığı ekspressivlik kompozisiyanın ifadəliliyini artırır.

Əməkdar rəssamın “Quba motivi”(2006) əsərində yaz fəslində çiçək açmış Qubanın mənzərəsi, həyəət evləri, gözəlliyi tərənnüm olunur. Təsviri sənətin ifadə vasitələrindən istifadə edən sənətkar özünün vətənpərvər mövqeyini bir daha sərgiləyir.

“Yaz yağışı”(2000) əsərində isə təbiətin gözəl bir anı canlandırılmışdır. Gül satan gəncin sevgililərə uzatdığı güllər əsərdə süjetin əsas diqqət mərkəzindən biridir.

Asif Azərilli yaradıcılığında mənzərənin digər bir qolu olan marina janrı da mühüm yer tutur. “Dəniz küləyi” əsərində coşğulu, dinamik olan dəniz, sıldırım qayalar və bu mənzərəni seyr edən gənc qızlar öz həyəcanları ilə seçilir. “Sahildə” kompozisiyasında isə impressionist rəssam Klod Monenin “Günəşin doğması” əsərinin təsir gücünü görə bilərik.

Rəssamın Qarabağa həsr etdiyi mənzərələri bu diyarın tarixi yerlərinin gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün mühüm irsdir.

Nəticə.

“Müasir Azərbaycan rəngkarlığı: Asif Azərilli yaradıcılığı” mövzusunun əsas nəticələri aşağıdakılardır:

1. Əməkdar rəssamın yaradıcılığı geniş şəkildə araşdırılmışdır.
2. Asif Azərilli yaradıcılığında mühüm yer tutan əsərlərin müasir Azərbaycan rəngkarlığının inkişafındakı rolu təqdim edilmişdir
3. Asif Azərillinin yaradıcılığı dəqiq, düzgün formada rəssamın özündən aparılan müsahibələr ilə bu mövzu daha da zənginləşdirilmişdir.

Əməkdar rəssam Asif Azərilli yaradıcılığı milli ənənələrə sadıq qalaraq daha da zənginləşərək, gələcək nəsillərə ötürüləcəkdir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Ağayev E. Altay Hacıyev yaradıcılığında “Qarabağ” mövzusu. // Müstəqillik dövründə Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafı (ənənə və müasirlik) II Respublika elmi-nəzəri konfransın materialları. ADMİU, 2018, 6 noyabr. – S.164-167.
2. Ağayev E. Asif Azərilli yaradıcılığında Qarabağ mövzusu. // Elmi əsərlər jurnalı. ADMİU, 2019. – № 27. – S. 110-113
3. Ağayev E. Asif Azərilli yaradıcılığında mənzərə janrı. // Sivilizasiya jurnalı. Avrasiya universiteti, 2019 (43), C.8, №3. – S. 139-145.

4. Ağayev E. Asif Azərilli yaradıcılığında Mehriban Əliyeva obrazı // “Elm, mədəniyyət və incəsənətin qarşılıqlı əlaqəsi və müasir cəmiyyətin inkişafında rolu”, III respublika elmi-nəzəri konfransının materialları toplusu. ADMİU, 2019. 19-20 dekabr, – S. 95-98.
5. Ağayev E. Asif Azərilli yaradıcılığında mənzərə janrı. // “İncəsənət və mədəniyyət problemləri” beynəlxalq elmi jurnal. – AMEA, 2019, № 3(69). – S. 80-89.
6. Əliyev Z. “Torpaq gücü // Qobustan jurnalı. – 1984. №1. – S. 47-49.
7. Əliyev Z. Qarabağ müharibəsi təsviri sənətdə. // Qobustan jurnalı. – 2013, №1. – S. 11-15.
8. Əliyev Z., Xəlilov A. Azərbaycan incəsənəti. Ensiklopediya. II-III cild. – Bakı: 2011.
9. Xəlilov A. Müstəqillik dövrü Azərbaycan təsviri incəsənətində Qarabağ mövzusu. // Müstəqillik dövründə Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafı (ənənə və müasirlik) II Respublika elmi-nəzəri konfransın materialları, ADMİU. – 2018, 6 noyabr. – S. 109-115
10. Qarabağ geyimləri: kataloq, Bakı: Elmin inkişafı fondu, 2016. – 349 s.
11. Qarabağın geyimləri: elektron albom, Bakı, 2016. – 87 s.
12. Quliyev R. Türk xalqlarının təsviri sənətində Dədə Qorqud obrazı. // Müstəqillik dövründə Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafı (ənənə və müasirlik) II Respublika elmi-nəzəri konfransın materialları, ADMİU, –2018, 6 noyabr. – S. 271-277

